

BRONISŁAW MISZEWSKI, ROMAN KWINTA

DZIAŁALNOŚĆ KATEDRY EKONOMII POLITYCZNEJ ORAZ JEJ PERSPEKTYWY ROZWOJOWE

Katedra została kreowana w roku 1945. Zalicza się ona do jednych z pierwszych w kraju, gdzie zainicjowane zostały wykłady w duchu marksistowskiej szkoły ekonomicznej - mianowicie przez ówczesnego kierownika Katedry, prof. dra J. Zawadzkiego.

Jeśli chodzi o sprawy związane z procesem nauczania, Katedra obejmuje swoją działalnością wszystkie wydziały studium dziennego, studium dla pracujących i studium zaocznego. Oprócz tego, od kilku lat prowadzone są przez obecnego kierownika Katedry, doc. dra B. Miszewskiego systematyczne, cotygodniowe seminaria dla doktorantów uzupełniane indywidualnymi konsultacjami. Mają one na celu właściwe przygotowanie do egzaminu z ekonomii politycznej doktorantów tak spośród pracowników naukowych uczelni wyższych i instytutów, jak również spośród osób zatrudnionych w przemyśle. W seminariach tych bierze udział przeciętnie po 40 do 60 osób.

Działalność Katedry wykracza poza ramy Politechniki. Kilku pracowników bierze czynny udział w charakterze wykładowców w akcji dokształcającej prowadzonej przez Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Oddział w Katowicach, w kilku ośrodkach szkoleniowych - w Katowicach, Warszawie, Krakowie, Gdańsku, Poznaniu i Wrocławiu. Wypada przy tym podkreślić, że wszyscy pracownicy Katedry są czynnymi członkami PTE, zwłaszcza Koła Terenowego w Gliwicach, którego przewodniczącym jest doc. dr B. Miszewski. Wymieniony pełni także funkcję członka Komisji Rewizyjnej przy Zarządzie Głównym tegoż Towarzystwa. Również od szeregu lat kilku pracowników Katedry prowadzi wykłady z ekonomii w Uniwersytecie Marksizmu-Leninizmu przy Komitecie Wojewódzkim PZPR w Katowicach, a ponadto występują oni jako prelegenci z ramienia różnych instancji partyjnych.

Ambicją zespołu pracowniczego Katedry jest nie tylko szerzenie wiedzy ekonomicznej w ogóle, ale również stale ulepszanie metodyki nauczania. Katedra Ekonomii Politycznej jest jedną z niewielu tych katedr w Uczelni, gdzie odbywają się stale raz w tygodniu ogólne zebrania. Niemal zawsze w programie takiego posiedzenia zawarta jest dyskusja kończąca się ustaleniami na temat prowadzenia wykładów i ćwiczeń. Okres ubiegłych mniej więcej piętnastu lat wypełniły stale prowadzone badania oraz eksperymenty zmierzające do ulepszania wykładów, a przede wszystkim ćwiczeń - podstawowego narzędzia oddziaływania dydaktycznego na studentów. Wszystkim tym nowatorskim poczynaniom Katedry wspólna była i jest idea zaszczipiania wśród słuchaczy nawyku samodzielnego studiowania przedmiotu. Dawniejszy pełny wykład w coraz większym stopniu zastępuje się wykładem problemowym z wybranych zagadnień; w ćwiczeniach, w miejsce zazwyczaj stosowanego powtarzania materiału uprzednio wyłożonego, punkt ciężkości przeniesiono na zajęcia typu seminaryjnego. Bieżąca praktyka, zwłaszcza zaś poziom wypowiedzi w dyskusjach na ćwiczeniach oraz odpowiedzi przy egzaminie - wszystko to zdaje się potwierdzać zasadniczo słuszny kierunek tych zmian.

W związku z tym zwiększyła się w sposób widoczny rola pracowników Katedry jako doradców i konsultantów. Pojawiła się potrzeba wydania odpowiednich materiałów pomocniczych, ułatwiających studiowanie ekonomii. W ubiegłym roku Katedra opracowała i wydała pierwszą wersję skryptu, zawierającego uwagi na temat techniki pracy własnej studenta, spis zagadnień orientujący w zakresie obowiązującego materiału, tematykę ćwiczeń wraz z przedmiotową literaturą i pierwsze dwie konsultacje. Podobnemu celowi służy także przewodnik metodyczny dla doktorantów- nieekonomistów napisany przez doc. dra B. Miszewskiego.

Dorobek Katedry w zakresie dydaktyki stanowi także udział jej kierownika w kolegium MSW, które dokonało ustalenia obecnego oficjalnego programu nauczania, jak również jego współautorstwo podręcznika ekonomii politycznej dla studentów wyższych szkół technicznych, zatwierdzonego przez ministerstwo dla wszystkich uczelni tego typu. Ponadto pracownicy Katedry mogą się wykazać pokaźną ilością publikacji popularno-naukowych i dydaktycznych w formie licznych podręczników dla słuchaczy spoza Uczelni, skryptów proble-

mowych na użytek podobnych odbiorców, artykułów w fachowych czasopismach itp. Przykładowo można spośród nich wymienić doc. dra B. Miszewskiego podręczniki ekonomii dla kursów PTE wydawane niemal z roku na rok przez to Towarzystwo, skrypty wydane przez WUHL w Katowicach - m.in. adiunkta dra L. Borcza i adkta dr J. Więcka pt. "Ogólne problemy planu i systemu finansowego w gospodarce socjalistycznej", adkta dra L. Borcza pt. "Eloki gospodarcze i sytuacja ekonomiczna państw gospodarczo słabo rozwiniętych", adkta dra J. Więcka pt. "Środki trwałe przedsiębiorstw przemysłowych", tegoż autora skrypt pt. "Rozmiary zatrudnienia a przyrost produkcji przemysłowej w Polsce Ludowej" oraz skrypt adkta dra J. Staniszwskiego pt. "Planowanie produkcji i jej techniczne przygotowanie" - wydany przez SIMP, Oddział w Katowicach.

Niezależnie od osiągnięć w pracy dydaktycznej w Uczelni i poza nią, Katedra posiada pewien dorobek również w pracy naukowej. W przeciągu bez mała dwudziestu lat jej istnienia stopniowo wykryształizował się jej specyficzny zasadniczy profil naukowy. Głównym przedmiotem studiów prowadzonych przez jej pracowników jest mianowicie problematyka funkcjonowania gospodarki socjalistycznej w warunkach Polski Ludowej. Badania w tym zakresie przeprowadzane są w większych jednostkach przemysłowych i rolniczych regionu górnośląskiego. W ostatnich latach zwłaszcza zacieśniły się kontakty Katedry z tymi jednostkami. Studia te wykorzystano w minionym okresie w szeregu prac naukowych.

Do takich należą m.in. dwie książki doc. dra B. Miszewskiego, które stały się podstawą nadania mu stopnia doktorskiego oraz stopnia docenta.

W pierwszej z nich, pt. Fundusz zakładowy w gospodarce socjalistycznej w świetle badań w przemyśle województwa katowickiego, ("Śląsk" 1960) autor rozpatruje fundusz zakładowy jako źródło bodźców zainteresowania materialnego związanych z wynikami osiąganymi przez przedsiębiorstwo w gospodarce socjalistycznej. W przemyśle polskim fundusz zakładowy istnieje od roku 1949.

Do końca roku 1956 liczba przedsiębiorstw przemysłowych spełniających warunki wymagane do utworzenia funduszu zakładowego była niewielka. Badania przeprowadzone w hutnictwie żelaza i w górnictwie węglowym wykazały, że fundusz

zakładowy tylko w wyjątkowych wypadkach osiągał swoją górną granicę, wynoszącą zgodnie z przepisami, 3% rocznego funduszu płac przedsiębiorstwa.

W licznych wypadkach fundusz zakładowy pozostawał niewykorzystany. Nagrody indywidualne wypłacane z funduszu zakładowego nie mogły w sumie przekroczyć 50% funduszu. Pozostała część przeznaczona była na zaspokojenie potrzeb socjalnych i kulturalnych załogi przedsiębiorstwa. W tym stanie rzeczy wpływ funduszu zakładowego na rentowność przedsiębiorstw w omawianym okresie był znikomy.

Pod koniec roku 1956 nastąpiły zmiany systemu planowego kierowania i zarządzania gospodarką, polegające na rozszerzeniu zakresu samodzielności przedsiębiorstw. Spowodowało to wzrost znaczenia bodźców zainteresowania materialnego związanych z rentownością.

Górna granica części funduszu zakładowego przeznaczonej na nagrody indywidualne została podwyższona do 8,5% rocznego funduszu płac. Pozostała część, nie limitowana, przeznaczona została na budownictwo mieszkaniowe i remonty mieszkań pracowników przedsiębiorstwa.

Badania przeprowadzono w przemyśle państwowym woj. katowickiego, obejmującym 13,4% ogólnego zatrudnienia w przemyśle państwowym Polski. W przedsiębiorstwach objętych badaniami fundusz zakładowy za rok 1957 przeliczony na 1 zatrudnionego osiągnął 76% średniego miesięcznego zarobku.

Późniejsze zmiany przepisów uzależniły wysokość funduszu zakładowego od przyrostu rentowności przedsiębiorstwa w porównaniu z rokiem poprzednim.

Fundusz zakładowy stał się obecnie jedną z ważnych dźwigni wzrostu naszej gospodarki. Jednak zarówno sposób tworzenia, jak i sposób wykorzystywania funduszu wymagają ulepszeń zapewniających skuteczniejszy wpływ bodźców zainteresowania materialnego, których źródłem jest fundusz zakładowy.

Druga praca tego samego autora, mianowicie: Mierniki oceny działalności przedsiębiorstw przemysłowych, (Państwowe Wyd. Ekonomiczne 1963) stanowi rozwinięcie tematu pracy poprzedniej.

Bodźce zainteresowania materialnego, tego rodzaju, jak te, których źródłem jest fundusz zakładowy lub fundusz premiowy są bodźcami zespołowymi w tym sensie, że zależne są od osiągnięć określonego zespołu, zazwyczaj - od osiągnięć zało-

gi przedsiębiorstwa. Miernikiem oceny nazywamy sposób określenia osiągnięć przedsiębiorstwa, zwykle wyrażalny w formie wzoru algebraicznego. Wielkość obliczona według takiego wzoru dla konkretnego przedsiębiorstwa stanowi wskaźnik oceny. Jeżeli z wielkością wskaźnika oceny związane są dostatecznie silne bodźce zainteresowania materialnego, to z punktu widzenia przedsiębiorstwa działaniem racjonalnym staje się działanie nastawione na maksymalizację określonego wskaźnika.

Należy odróżnić naturalny i społeczny cel produkcji. Naturalnym celem produkcji (wspólnym dla wszystkich formacji) jest zaspokajanie potrzeb społeczeństwa. Społecznym celem produkcji, właściwym dla socjalizmu, jest wytwarzanie produktu dla społeczeństwa, stanowiącego źródło środków materialnych na zaspokajanie bieżących i przyszłych potrzeb ogólnospołecznych. Podstawowym zadaniem polityki ekonomicznej państwa socjalistycznego jest ustanowienie takich mierników oceny, aby działalność przedsiębiorstw nastawiona była na realizację zarówno naturalnego jak i społecznego celu produkcji.

Problematyka mierników oceny działalności przedsiębiorstw od pewnego czasu stała się przedmiotem ożywionej dyskusji. W związku Radzieckim dyskusję zapoczątkował artykuł L. Libermana: "Rozrachunek gospodarczy i zainteresowanie materialne robotników przemysłowych", opublikowany w 1955 roku, w Polsce - artykuł W. Brusa: "Oddziaływanie praca wartości na produkcję socjalistyczną a problem bodźców". Liczni uczestnicy tej dyskusji przedstawiali wpływ bodźców związanych z określonymi miernikami na działalność przedsiębiorstw.

Badania przeprowadzone w szeregu przedsiębiorstw przemysłu lekkiego, przemysłu terenowego oraz w górnictwie węglowym wykazały, że zmiana miernika oceny, z którym związana są zespołowe bodźce zainteresowania materialnego, wyraźnie wpływa na działalność przedsiębiorstw.

Publikacja poświęcona temu zagadnieniu oraz wyniki wspomnianych badań stanowią podstawę uogólnień dotyczących wpływu wybranych mierników (oznaczonych symbolami od M_1 do M_{17}) na działalność przedsiębiorstw.

Analizę poprzedza systematyzacja form zależności zespołowych bodźców zainteresowania materialnego od osiągnięć gospodarczych przedsiębiorstw. Wyniki analizy wpływu 17 wybranych mierników na działalność przedsiębiorstwa przedstawiono w uproszczonej formie, w ujęciu tablicowym.

Analiza wpływu różnych mierników oceny umożliwia ich racjonalny dobór. Rozróżnia się trzy kryteria doboru:

- 1) cel socjalistycznej produkcji,
- 2) stosowany w praktyce system planowego kierownia i zarządzania gospodarką (stopień centralizacji dyspozycji gospodarczej),
- 3) konkretne warunki ekonomiczne danego kraju.

Metoda doboru mierników oceny działalności przedsiębiorstw przemysłowych przedstawiona została na przykładzie doboru przy zastosowaniu kryterium warunków ekonomicznych charakteryzujących gospodarkę Polski w pierwszych latach Planu Pięcioletniego 1961-65. Potrzebom gospodarki odpowiadały dwa mierniki, a mianowicie M_{13} , to jest czysty dochód przedsiębiorstwa w przeliczeniu na 1 zatrudnionego i M_{16} , to jest stosunek czystego dochodu przedsiębiorstwa do średniej rocznej wartości środków obrotowych.

Ograniczona liczba mierników, spośród których dokonano wyboru, nie pozwala uznać tych mierników za optymalne w sensie absolutnym. Autorowi chodziło jedynie o zaprezentowanie samej metody doboru.

Gospodarka materiałowa, polityka płac oraz mierniki oceny przedsiębiorstwa w przemyśle hutniczym stały się przedmiotem badań adkta dra L. Borcza, adkta mgra M. Jędrzycki i st. asystenta mgra F. Kabsy.

Na tej podstawie opracowana została rozprawa doktorska dra L. Borcza pt. Niektóre problemy struktury płac w przedsiębiorstwie (na przykładzie hutnictwa żelaza i stali). Praca ta poświęcona jest analizie struktury płac oraz ocenie przyczyn i skutków istnienia określonej struktury z punktu widzenia zasad racjonalnego gospodarowania siłą roboczą w przedsiębiorstwie.

Zakresem badań objęto pracowników fizycznych i umysłowych pionu inż.- technicznego zatrudnionych na stanowiskach związanych z systemem awansu w wydziałach wielkich pieców, stalowni martenowskich i walcowni zgniataczy w hutach "Bierut", "Bobrek", "Florian", "Kościuszko" i "Pokój". Okresem, którego dotyczyły badania był wrzesień w latach 1953, 1957, 1958, 1961 i 1962. Zastosowana metoda polegała na badaniu struktury rzeczywistych zarobków brutto w złotych, osiąganych indywidualnie przez pracownika na o-

kreślonym stanowisku pracy i zaliczonego do odpowiadającej mu kategorii zaszeregowania.

W wyniku przeprowadzonych badań wykazano, że strukturę płac w wymienionym okresie charakteryzują dysproporcje. Stan ten jest spowodowany brakiem bodźców płacowych, niezbędnych przy racjonalnym gospodarowaniu siłą roboczą w przedsiębiorstwie. Powoduje to negatywne następstwa m.in. w kwestii zabezpieczenia hutnictwu dostatecznej ilości wysoko kwalifikowanych kadr robotników i pracowników inż. technicznych.

Przyczyną występowania dysproporcji jest wewnętrzna struktura płac na badanych stanowiskach, którą kształtują: organizacja płac i organizacja pracy. Czynniki te preferują głównie ilość pracy kosztem jakości.

Generalnym wnioskiem wypływającym z badań jest konieczność konsekwentnego uwzględniania w polityce płac obok strony ilościowej również strony jakościowej pracy.

Rozprawa doktorska adkta mgr a M. Jędrzycki nosi tytuł: "Wpływ normowania zużycia materiałowego i jego kontroli na racjonalizację gospodarki materiałowej w hutnictwie żelaza.

Produkcyjne procesy (dokładniej: technologiczne) w hutnictwie żelaza i stali charakteryzują się, jak wywodzi autor, między innymi olbrzymią materiałochłonnością. W strukturze kosztów własnych hutnictwa żelaza materiały stanowią około 80% ogólnych kosztów. O ile w okresie XX-lecia niemal we wszystkich innych działach gospodarki narodowej obserwuje się powszechne zjawisko intensyfikacji w metodach gospodarowania, o tyle w hutnictwie żelaza i stali w ciągu ostatnich kilku lat pogarszają się niektóre podstawowe wskaźniki charakteryzujące gospodarkę materiałową. Przy zasadniczej tendencji - wzroście produkcji - nakłady materiałowe wykazują nieproporcjonalną progresję. Wynika to m.in. z nadmiernego zużycia materiałów podstawowych i pomocniczych. Wpływa to niekorzystnie na produkcyjne wyniki techniczno-ekonomiczne, a ostatecznie hamuje normalny wzrost dochodu narodowego.

Autor przeprowadził w swojej pracy analizę jednego z czynników prawidłowej organizacji gospodarki materiałowej, jakim jest normowanie zużycia materiałowego, a równocześnie podjął próbę racjonalizacji metod ustalania górnej granicy zużycia materiałów oraz kontroli tego zużycia w praktyce. Obowiązujące przepisy w tej materii są niewykonalne

w obecnym stanie organizacyjnym przedsiębiorstw. Dalszym uzasadnieniem podjęcia przez autora powyższego tematu jest fakt, że zagadnienie normowania i kontroli zużycia materiałów ze względu na nieustanny postęp techniczny wymaga w każdym razie prowadzenia stałych studiów w tym zakresie. Te natomiast np. w kwestii normalizacji w ogóle są w Polsce jeszcze dość skąpo realizowane. Również nie bez znaczenia dla gospodarki materiałowej jest zagadnienie bodźców materialnego zainteresowania w oszczędnym gospodarowaniu materiałami. Praca powyższa stanowi próbę rozwiązania tych właśnie zagadnień.

Nawiązaniem do problematyki przemysłu regionalnego jest również znajdująca się w toku praca st. asystenta F. Kabsy, traktująca o miernikach oceny działalności przedsiębiorstw przemysłowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich wpływu na gospodarkę materiałową w hutach żelaza i stali.

Badania dotyczą okresu pięcioletniego 1959-1963 i objęły huty: "Bierut", "Bobrek" i "Pokój". W tym okresie zmieniły się w Polsce mierniki oceny działalności stosowane w praktyce przedsiębiorstw przemysłowych, co umożliwiła wykrywanie związków korelacyjnych między miernikami oceny działalności a gospodarką materiałową. Dotyczy to w szczególności wpływu mierników oceny działalności przedsiębiorstw przemysłowych na:

- a) materiałoszczędne ustalanie potrzeb materiałowych,
- b) materiałoszczędne technologie procesów hutniczych,
- c) materiałoszczędne zużycie materiałów w podstawowych wydziałach produkcyjnych oraz na
- d) utrzymywanie zapasów materiałowych na ekonomicznie uzasadnionym poziomie.

Następnie autor stara się dobrać odpowiednie mierniki oceny, które wpłynęłyby na poprawienie gospodarki materiałowej w hutnictwie żelaza i stali.

St. asystent mgr L. Cieślak skierował swoje zainteresowania naukowe na problematykę ekonomiczną budownictwa, czego wyrazem jest przygotowywana przez niego praca pt. "Wpływ mierników oceny na działalność przedsiębiorstwa wykonawstwa budowlanego na przykładzie budownictwa mieszkaniowego".

Autor wychodzi z oczywistego stwierdzenia, że w socjalizmie ostateczne ryzyko działalności produkcyjnej przedsiębiorstw ponosi państwo. Z tego powodu stara się ono tak wpływać na działalność przedsiębiorstw, by te pracowały jak najefektywniej.

Narzędziem tego są m.in. stosowane te lub inne mierniki oceny działalności przedsiębiorstw. Takim miernikiem oceny może być np. plan produkcji globalnej w ujęciu wartościowym, produkcja czysta przedsiębiorstwa itp. Stosując odpowiednie bodźce materialnego zainteresowania wobec załogi i kierownictwa przedsiębiorstwa, może państwo wpływać na efektywność jego produkcyjnej działalności, szacowanej przy zastosowaniu danego miernika.

Z uwagi na trudną sytuację mieszkaniową, domagającą się możliwego przyspieszenia tempa przyrostu nowych obiektów mieszkalnych dla ludności oraz zważywszy, że budownictwo w ogóle jest ciągle jeszcze zbyt kosztowne, autor postawił sobie za zadanie przeprowadzenie analizy działalności wybranych przedsiębiorstw budownictwa mieszkaniowego i dobrane na tej podstawie specjalnego miernika oceny, który znalazłby zastosowanie odnośnie do przedsiębiorstw tego rodzaju.

Nieco inny typ pracy naukowej przedstawia rozprawa doktorska adkta dra J. Staniszewskiego pt. "Rozwój przemysłu materiałów ogniotrwałych w Polsce Ludowej".

Jak wynika z tytułu, ma ona charakter głównie monograficzny. Autor dał w niej drobiazgową analizę zjawisk oddziaływających na kształtowanie się przemysłu materiałowo-ogniotrwałych w okresie powojennym. Dalej, ukazał w aspekcie chronologicznym efekty techniczno-ekonomiczne tegoż przemysłu, jak również uwypuklił rangę jego i znaczenie dla całej gospodarki narodowej.

Wobec dającego się dotkliwie odczuć niedoboru tego rodzaju opracowań rozprawa stanowi wartościową pozycję przy studiach nad cząsteczkowymi problemami wymienionego przemysłu.

Problematyka siły roboczej w górnictwie węglowym stanowi centralny przedmiot badań naukowych adkta dra J. Więcka. Najobszerniejszą jego pracą z tego zakresu jest rozprawa doktorska pt. "Niektóre problemy ekonomiczne górnictwa węglowego" (Struktura zatrudnienia a płynność załóg w górnictwie).

Posługując się dwoma wskaźnikami płynności załogi: współczynnikiem obrotu przyjęć i współczynnikiem obrotu zwolnień, autor przeprowadza dociekania nad zależnościami zjawiska fluktuacji m.in. od wielkości kopalni i od wieku zatrudnionych.

Szczególną uwagę poświęca autor zjawisku fluktuacji wśród pracowników podzielonych na dwie grupy: zamieszkałych prywatnie w pobliżu danej kopalni oraz zamieszkałych w hotelach robotniczych. Badania autora pozwalają mu stwierdzić fakt wyraźnie wysokiej fluktuacji charakteryzującej tę drugą grupę, fluktuacji kilkakrotnie wyższej w porównaniu ze stanem w grupie pierwszej i rzutującej poważnie na płynność załogi jako całości.

Głównymi przyczynami tego stanu rzeczy, jak wykazuje przeprowadzona ankieta, są złe stosunki między częścią dozoru a tymi robotnikami oraz niskie zarobki. Ograniczenie zjawiska fluktuacji załóg zależy więc w pierwszym rzędzie od inicjatywy kierownictwa poszczególnych kopalń.

Nie tylko przemysł, lecz również miejscowe rolnictwo było w minionym okresie przedmiotem studiów pracowników Katedry. Adkt mgr J. Kirschner napisał rozprawę doktorską pt. "Opłacalność produkcji podstawowych wytworów rolnych na przykładzie gospodarstw państwowych". Opracowanie jego ma na celu przedstawienie głównych czynników warunkujących efekty finansowe i produkcyjne gospodarstw państwowych województwa katowickiego.

Badaniem objęto dwa gospodarstwa państwowe, w trzech kolejnych latach gospodarczych 1960/61, 1961/62 i 1962/63, mianowicie gospodarstwa: Pszczyna i Markłowice. Są to gospodarstwa typowe dla naszego województwa: położone raczej w powiatach rolniczych, ale w pobliżu wielkich ośrodków przemysłowych. Różnią się one wielkością - gospodarstw. Pszczyna należy do gospodarstw wielkich w skali nie tylko województwa, ale i w skali ogólnokrajowej, drugie zaś do znacznie mniejszych. Opracowanie zestawia wyniki obliczenia i struktury kosztów jednostkowych 8 ziemiopłodów i 2 grup inwentarza żywego.

Z danych przytoczonych w rozprawie wynika, że kształtowanie się kosztów jednostkowych i opłacalności produkcji zależy od nakładów ponoszonych na 1 ha względnie na 1 sztukę, a przede wszystkim zależy od plonów i wydajności zwierząt.

Stwierdzono jednak brak wyraźnej korelacji między nakładami poniesionymi na 1 ha a plonem i kosztem 1 q. Na plony i koszty 1 q mają ciągle jeszcze znaczny wpływ czynniki naturalne, które trudno jest dokładnie określać. Podobny wpływ ma także umiejętność gospodarowania posiadanymi środkami. Spostrzeżenia te dotyczą odpowiednio również produkcji zwierzęcej.

W toku opracowania znajduje się praca st. asystenta J. Drygla o zbliżonej tematyce. Nosi ona tytuł: "Bodźce materialnego zainteresowania a rozwój spółdzielczych gospodarstw rolnych.

Autor bada w niej związki zachodzące pomiędzy wzrostem dochodu ogólnego spółdzielczych gospodarstw rolnych, a wysokością i formami wynagrodzenia za pracę spółdzielców.

Badania tych zależności posiadają duże praktyczne znaczenie ponieważ stwarzają warunki dla prawidłowego zarządzania takimi jednostkami. Zarządzanie oparte na naukowych przesłankach podnosi efektywność tych gospodarstw i tym samym przyczynia się do utrwalenia pozycji spółdzielczości produkcyjnej jako tej formy gospodarowania, która w przyszłości powinna dominować w polskim rolnictwie.

Krąg zainteresowań naukowych pracowników Katedry obejmuje również zagadnienia spoza mieszczących się w zasadniczym jej profilu. Przykładem tego może być rozprawa doktorska adkta mgra R. Kwinty pt. "Niektóre problemy krajów opóźnionych w rozwoju związane z zapoczątkowaniem przyspieszonego wzrostu gospodarczego - na przykładzie Demokratycznej Republiki Wietnamu.

Autor w oparciu głównie o materiały i własne spostrzeżenia zebrane w czasie pobytu w wymienionym kraju, podejmuje próbę konfrontacji dotychczasowego dorobku myśli ekonomicznej w kwestii teorii rozwoju krajów opóźnionych z przebiegiem wydarzeń w wybranym kraju w okresie rozruchu gospodarczego. W wyprowadzonych stąd uogólnieniach autor wykazuje m.in. walor pomocy zagranicznej jako głównego źródła środków na realizację dzieła odnowy gospodarczej w kraju opóźnionym w rozwoju. Podstawowym w tej mierze warunkiem jest doprowadzenie w danym kraju stosunków wytwórczych do stanu zgodności z istniejącymi siłami wytwórczymi jednak bez odpowiedniej pomocy z zewnątrz na ogół nie do pomyślenia jest wydzwignięcie się takiego kraju ze stanu zacofania i inercji gospodarczej.

Drugie ważniejsze stwierdzenie autora dotyczy kwestii alokacji zasobów przeznaczonych na podjęcie i utrzymywanie dzieła przyspieszonego wzrostu. Z tego punktu widzenia stadium zapoczątkowania tego procesu rozpada się na dwa kolejne etapy, z których pierwszy ma charakter etapu przygotowawczego, wstępnego, stwarzającego warunki pod przejście do etapu drugiego, w którym dopiero następuje właściwy, generalny rozruch całej gospodarki narodowej.

Prócz tego autor w swej rozprawie zajmuje stanowisko w kilku kwestiach nie sprecyzowanych dotąd w literaturze ekonomicznej dość jednoznacznie. Do takich zalicza się przykładowo sprawa istoty kraju opóźnionego w rozwoju. Autor dopatruje się krajów tego typu we wszystkich, których aktualny poziom gospodarczy mniej lub bardziej jest niższy od tego, jaki cechuje grupę kilkunastu przodujących gospodarczo krajów świata. W związku z tą kwestią pozostaje przyjęcie przez autora dla tego rodzaju krajów nazwy "opóźnionych w rozwoju" jako najbardziej adekwatnej.

Po tym przeglądzie dorobku Katedry kolej na kilka uwag na temat perspektyw rysujących się przed nią. Z uwagi na utrzymujące się od lat zjawisko przeciążenia Katedry obowiązkami dydaktycznymi, należy liczyć się z tym, że w przyszłości w dalszym ciągu strona dydaktyczna pracy Katedry przesądzać będzie o jej zasadniczym nastawieniu i możliwościach rozwojowych.

W tej sytuacji Katedra niewątpliwie dążyć będzie do dalszego usprawniania form przekazywania studentom podstawowej wiedzy ekonomicznej. Wpływać to będzie nadal na podnoszenie poziomu znajomości tego przedmiotu oraz na systematyczną poprawę wyników egzaminów; z drugiej zaś strony umożliwi wygospodarowanie pewnego minimum czasowego na bieżące badania naukowe pracowników Katedry.

Mając to właśnie na względzie, Katedra przygotowuje w bliskiej przyszłości nowy układ programu wykładów. Innowację stanowić będzie uwzględnienie w wykładzie dotyczącym kapitalizmu przede wszystkim problematyki istoty i rozwoju tej formacji, podczas gdy wykład poświęcony socjalizmowi objąłby w pełni całą problematykę, tj. wraz z funkcjonowaniem tej gospodarki.

Katedra nosi się z zamiarem kontynuowania działalności wydawniczej o charakterze dydaktycznym, a to przez publi-

kowanie dalszych zeszytów z konsultacjami. Na potrzeby doktorantów ma się ukazać w przyszłym roku osobny podręcznik ekonomii przygotowany przez zespół pracowników Katedry.

Jak już podkreślono, Katedra nastawiona jest w pierwszym rzędzie na dydaktykę, trudno więc wypowiadać się na temat zamierzeń jej pracowników w kwestii pracy naukowo-badawczej. Niewątpliwie utrzymany zostanie w przyszłości dotychczasowy główny kierunek ich zainteresowań w tym względzie. Oczekiwać też należy, że stopniowo wzrastać będzie w Katedrze ilość publikacji o charakterze bardziej ogólnoteoretycznym.